

ปริทัศน์การวิวาทะเรื่อง “วิธีการผลิต” ในอินเดีย*

คริส เบเคอร์ บอกเล่า

ผาสุก พงษ์ไพจิตร เรียบเรียง

การวิวาทะเรื่อง “วิธีการผลิตในภาคเกษตรของอินเดีย” เกิดขึ้นในราวปี 1971-76 ผลสืบเนื่องจากการวิวาทะนี้คือผลงานราว 15 บทความความคืบกันซึ่งส่วนมากตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร Economic and Political Weekly ซึ่งเป็นวารสารชั้นนำในบรรดาพวกฝ่ายซ้ายของอินเดีย ทว่าการวิวาทะนี้ได้เงียบหายไปแล้วในทุกวันนี้ ไม่มีใครนำมาวิวาทะกันต่อ แม้แต่ผู้ที่เคยเข้าร่วมในการวิวาทะครั้งนั้นด้วยก็ได้เอ่ยถึงเรื่องนี้อีกต่อไป

ก่อนหน้าที่จะมีการวิวาทะเรื่องนี้ นักวิชาการฝ่ายซ้ายของอินเดียให้ความสนใจแก่การพัฒนาอุตสาหกรรมในอินเดียมากกว่าภาคเกษตร การหันเหความสนใจมายังภาคเกษตรเป็นผลสืบเนื่องมาจาก “ประสบการณ์ปฏิวัติเขียว” ซึ่งทำให้ภาคเกษตรของอินเดีย ขยายตัวอย่างรวดเร็วมากขึ้นกว่าเดิม

บทความชิ้นแรกเกี่ยวกับ “วิธีการผลิตในภาคเกษตรของอินเดีย” เป็นการวิเคราะห์ผลของการปฏิวัติเขียว ในรัฐคุนจาปในอินเดีย

สำหรับการพูดวันนี้จะประกอบไปด้วย 3 ประเด็นคือ ประเด็นแรก ภูมิหลังของเศรษฐกิจการเมืองอินเดีย ประเด็นที่สอง คือประเด็นต่างๆ ของการวิวาทะที่มีการวิเคราะห์กัน และประเด็นที่สาม จะกล่าวถึงภาวะที่เกิดขึ้นในหมู่นักวิชาการ Marxist อินเดีย

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองอินเดียโดยสังเขป

ก่อนที่จะกล่าวถึงการวิวาทะทางทฤษฎี ก็ควรจะเสนอภาพประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองของอินเดีย ตั้งแต่ปี 1947 จนถึงปัจจุบัน เราอาจแบ่งประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและการเมืองของอินเดียออกเป็น 2 ช่วง คือระยะตั้งแต่ได้รับเอกราช

ปี 1947 ถึงปี 1966 อีกระยะหนึ่งคือจากปี 1966 ถึงปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี 1981 อินเดียได้ก้าวสู่ช่วงการพัฒนาอีกช่วงหนึ่ง เนื่องจากในปีนั้นเป็นปีที่อินเดียยกเลิกห้ามการนำเข้าและได้รับเงินกู้จาก IMF เป็นจำนวนมาก) จากแผนภูมิที่แสดง

* เรียบเรียงจากการสนทนาทางวิชาการกลุ่มย่อยระหว่าง คร. คริส เบเคอร์ กับนักวิชาการไทย ผู้สนใจ ในรายการหัวข้อเดียวกัน ซึ่งจัดโดยกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2525.

ปี ค.ศ.	การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ	ระบบการเมือง	พรรคฝ่ายซ้าย
1947-1966/7	แผนพัฒนาเศรษฐกิจ เน้นอุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมได้ค่าคุ้มครองสูง (Protection)	ประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา "สังคมนิยมแบบอินเดียน" ยกพรรค การเมืองเพื่อผู้ มีการจำกัดองค์กร พรรคไปถึงระดับท้องถิ่นอย่างกว้าง ขวาง	กาฏเทศนาทาง 1948 CPI แสดงความมุ่งมั่นใน ยุทธวิธีร่วมการเลือกตั้ง 1952 การแตกแยกพรรคฝ่ายซ้าย CPI/CPM 1962
1966/7-1980/81	"การปฏิวัติเขียว" อุตสาหกรรมอู่กันที่	"น้ำอชวก้าวหน้า" ผู้เพื่อผู้ รัฐสภาลดความล้มเหลว พรรคการเมืองเสื่อมสลาย สู่เผด็จการ	พรรค CPML ถูกจัดตั้ง กฎเกณฑ์ 1969-70 การล่าสังหารในกัมพูชา 1971 จ ฉ ช ต ด น ฉ ก
1980/81	เงินกู้จาก IMF ยกเลิกการคุ้มครอง อุตสาหกรรมบ้างและส่งเสริม นโยบายควบคุมการค้าระหว่างประเทศ		CPI และ CPM พยายามปรับนโยบายเจ้าหน้าใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คอลัมน์แรกนี้จะแสดงนโยบายเศรษฐกิจของรัฐอินเดียในช่วงระหว่างปี 1947—1966 รัฐบาลซึ่งได้รับเอกราชใหม่ๆ จากจักรพรรดินิยมอังกฤษในปี 1947 นั้นได้รับอิทธิพลของลัทธิสังคมนิยมอย่างมากจึงได้เริ่มวางแผนอย่างจริงจังในการพัฒนาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมหนัก โดยได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน เทคโนโลยีจากสหภาพโซเวียต ซึ่งผลของระยะนี้ยังให้ในปัจจุบันนี้อินเดียยังคงมีอุตสาหกรรมหนักที่ใหญ่ที่สุดในบรรดาประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ต่อมาประมาณหรือในช่วงกลางทศวรรษ 1960 มาจนถึงปัจจุบันการวางแผนดังกล่าวก็สลายตัวลง (คล้าย ๆ กับเมืองไทยก็เหมือนเท่ากับเกือบไม่มีแผน) การวางแผนทั่วไปหันไปเน้นทางด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะการซื้อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางด้านเกษตรจากต่างประเทศ ผลที่ตามมาก็คือว่าในทางด้านอุตสาหกรรมเกิดมีลักษณะหยุดยั้งที่ไม่เจริญขึ้นแต่ในทางด้านเกษตร มีการเติบโตทางด้านการผลิตเนื่องจากการซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

ในคอลัมน์ที่สองแสดงภาพการเมืองของรัฐบาลอินเดีย ในช่วงระหว่างปี 1947—1966 นั้นการเมืองของอินเดียเป็นระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเสรี พรรคการเมืองต่าง ๆ มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างกว้างขวางรวมทั้งพรรคคอมมิวนิสต์ก็ยังมีการจัดตั้งไปจนถึงขั้นผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่น (grassroot) ระบบรัฐสภาเป็นองค์การสำคัญในการวางนโยบายสำคัญ ๆ ของประเทศเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่าในช่วงนั้นนั้น ระดับความตื่นตัวการมีส่วนร่วมและความสนใจการเมืองของประชาชนมีอย่างกว้างขวาง

ต่อมาในราวปี 1967—1980 รัฐอินเดียได้เปลี่ยนแปลงตนเองไปในรูปแบบค่อนข้างเผด็จการภายใต้การนำของนางอินทิรา คานธี พรรคการเมืองต่าง ๆ รวมทั้งพรรคสำคัญคือ พรรคคอมมิวนิสต์เริ่มเสื่อม และองค์กรผู้ปฏิบัติงานของพรรคในระดับท้องถิ่นก็เสื่อมสลายไป รัฐสภาพทศความสำคัญในการเป็นองค์กรที่ตัดสินใจนโยบายสำคัญของประเทศ จากแผนภาพในคอลัมน์ที่ 3 แสดงให้เห็นพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายคือ พรรค (CPI: Communist Party of India) ถือกำเนิดในราวปี 1920 เป็นต้นมา และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับคอมมิวนิสต์

ในยุคการต่อสู้เพื่อเอกราชในยุคอาณานิคม CPI ได้ต่อสู้โดยถือแนวทางเดนิ่นิสต์อย่างเคร่งครัดมากทั้งนี้โดยเน้นในการจัดตั้งสหภาพแรงงานของกรรมกรในเมืองซึ่งก็เป็นกลุ่มค่อนข้างเล็กในขณะนั้น

ระหว่างสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษ 1930 และในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การตกต่ำทางเศรษฐกิจการเกษตรนำไปสู่การเคลื่อนไหวชาวไร่ ชาวนา จนถึงการก่อการกบฏของชาวนาในทศวรรษ 1930 และ 1940 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดมีการลุกขืนในรัฐเทเลนกานา รัฐที่มีขนาดใหญ่เท่ากับ 6 หรือ 7 จังหวัดในประเทศไทยรวมกัน ในยุคนั้น เป็นครั้งแรกที่พรรคเริ่มเข้าไปสนใจการเมืองในชนบทโดยเฉพาะในเทเลนกานา พรรคได้เข้าไปช่วยเหลือจัดตั้ง จัดสรร และยึดอำนาจรัฐได้นานถึง 2 ปี ในที่สุดก็ต้องประสบความล้มเหลว จากการที่รัฐบาลกลางส่งทหารกว่าหมื่นคนทะลวงเข้าตี หลังจากนั้น พรรคก็ได้เปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยเฉพาะปี 1961 CPI

เปลี่ยนนโยบายหรือยุทธวิธีหันกลับเข้าสู่เวทีการเมืองในเมืองอีกครั้งหนึ่ง CPI ได้แสดงว่าการต่อสู้โดยใช้กำลังอย่างที่เกิดขึ้นในทะเลสาบานั้น ไม่เป็นยุทธวิธีที่ถูกต้อง เพราะว่าขัดแย้งกับผลประโยชน์ของกลุ่มกระบวนการกรรมกร CPI หันมาเน้นในการต่อสู้แบบถูกกฎหมายในการเมืองประชาธิปไตยไทยเลือกตั้ง

ในปี 1957 พรรค CPI ชนะการเลือกตั้งในรัฐแคโรไลนา และได้เป็นพรรคที่จัดตั้งรัฐบาลขึ้นในรัฐนี้ตั้งแต่นั้นมาเป็นระยะเวลาประมาณ 20 ปี CPI ได้มีการติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์อย่างไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์นั้นส่งผลกระทบกระเทือนขบวนการฝ่ายซ้ายทั้งหมด ซึ่งต่อมาในปี 1962 จึงเกิดพรรค Communist Party Marxist หรือ CPM ซึ่งบังเอิญเหลือเกินที่เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เกิดความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตและจีน แต่ไม่ได้หมายความว่าอย่างง่ายว่า CPI “ไป” รัสเซีย หรือ CPM “ไป” จีน เช่นนั้น

แต่ที่จริงเป็นเพราะว่า CPI มีแนวการวิเคราะห์สังคมนิยมเกี่ยวกับศัตรูหลัก 3 ตัว ของชนชั้นกรรมาชีพ ตัวใหญ่ที่สุดคือ จักรพรรดินิยม ตัวที่สองคือนายทุนผูกขาด ตัวที่สามก็คือเจ้าที่ดินศักดินา ดังนั้นนโยบายของ CPI จึงสร้างพันธมิตรกับพรรคคอมมิวนิสต์ เพราะเห็นว่า เป็นพรรคนายทุนชาติที่มีใช้นายทุนผูกขาดหรือคนของจักรพรรดินิยม การสามัคคีกับพรรคนายทุนชาติในระยะนี้เท่านั้นที่จะสามารถพังทลายการครอบงำทางเศรษฐกิจ การเมืองของชนชั้นศักดินา และจักรพรรดินิยม (แต่อย่างไรก็ดี CPI ได้ถือแนวนโยบายนี้มาครบจนถึงปี 1980 จึงมีการเปลี่ยนแนวนโยบาย)

ส่วนพรรค CPM การวิเคราะห์ทางการเมืองมีข้อน่าสนใจในแง่ที่ว่าสังคมนิยมไม่สามารถจะแบ่งชนชั้นนายทุนเป็นประเภทนายทุนผูกขาด หรือประเภททุนชาติ เพราะมีแค่ชนชั้นนายทุนเท่านั้น ทั้งสองกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการขูดรีดแรงงานส่วนเกินของประชาชนเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่พรรคนี้เสนอก็คือพันธมิตรระหว่างชาวนากับกรรมกรมาชีพ และอาจเป็นไปได้สำหรับพันธมิตรกับนายทุนน้อยอีกด้วย แต่ไม่ใช้กับนายทุนเต็มตัวอื่น ๆ พรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคนายทุน และจะต้องถูกมองว่าเป็นศัตรูของชนชั้นกรรมาชีพเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ CPM ต่างจากจีนอย่างเด่นชัด ก็คือพวกเขายังคงมีนโยบายเน้นอนในการทำงานในเมือง จัดตั้งกรรมกรในเมือง และสามารถทำได้ผลอย่างค่อนข้างมีประสิทธิภาพเสียด้วย รวมทั้งยังสามารถเข้าร่วมในการเลือกตั้งอีกด้วย ซึ่งในช่วงปี 1967 เป็นต้นมา CPM สามารถเป็นรัฐบาลของรัฐเบงกอลตะวันตกได้ด้วย

สิ่งที่น่าสนใจที่ได้บังเกิดขึ้นก็คือในปี 1967 พรรคคอมมิวนิสต์ได้เป็นรัฐบาลกลางมีนโยบายเผด็จการ และขับไล่สมาชิก CPM ซึ่งเป็นรัฐบาลเบงกอลตะวันตกออกจากตำแหน่ง โดยอาศัยอิทธิพลทางกฎหมายรวมทั้งอิทธิพลอำนาจเดือน CPM จึงถูกผู้ปฏิบัติงานในระดับกลางและล่างของคนไปเคลื่อนไหว ปลุกระดมมวลชนในชนบทให้ต่อต้านรัฐบาลคอมมิวนิสต์ แต่แล้วบังเอิญจากผลการเลือกตั้ง CPM สามารถคว้าชัยชนะและได้มีโอกาสเป็นรัฐบาลอีก CPM จึงมีมติให้หยุดการเคลื่อนไหวมวลชน แต่กลไกการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่ลงไปปลุกระดมก็ไม่ยอมหยุด เพราะขบวนการได้พัฒนา

ไปแล้วและในที่สุดกลุ่มก็ได้เรียกตัวเองเป็นพวก CPML (Communist party Marxist Leninist) และแยกตัวเองออกจาก CPM ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงคล้ายคลึงกับเขมรแดงของพลพต คือ เชื่อว่ากลุ่มปลุกระดมมวลชนกลุ่มเล็ก ๆ จะสามารถก่อให้เกิดการปฏิวัติในชนบท โดยใช้กำลังเลือกผ่านเจ้าที่ดิน คือมองว่าสังคมยังคงเป็นกึ่งศักดินา ทั้งทุนนิยม กลุ่ม CPML นั้นต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนามของกลุ่ม *แนกเซลไลท์* หลังจากที่ได้นำเจ้าที่ดินบางคนเป็นครั้งแรกในเขตเรียกว่า *แนกเซลเลียตี*

ต่อมาในราวปี 1970 กลุ่มแนกเซลไลท์ไม่สามารถสร้างฐานในเขตชนบทได้โดยไม่สามารถควั่นทานการปราบปรามโดยการใช้อาวุธตำรวจ ซึ่งเป็นสถาบันที่ใหญ่โตมากของอินเดีย จนต้องกลับเข้ามาในเมืองและได้กำหนัดการจกตั้งหน่วยล่าสังหารในเมืองกลัดกัศกา ซึ่งประมาณว่าในระยะสัปดาห์หนึ่งมีจำนวนผู้ถูกสังหารไปประมาณ 20-40 คนต่อวัน โดยกลุ่มนี้จะฆ่าแม้แต่พวก CPM ด้วย CPM จึงจกตั้งพวกอันธพาลไปก่อกรกับพวกแนกเซลไลท์ และพวกกองเกรตก็จะผสมโรงเข้าไปทั้ง 2 ฝ่าย

จุดเริ่มต้นของการวิวาทะ

ในช่วงนี้เองที่กลายมาเป็นจุดเริ่มของการวิวาทะทางทฤษฎีการผลิตครั้งใหญ่ขึ้น โดยเริ่มต้นจากนักวิชาการของ CPM ชื่อ *อัสโตก รุคครา* ได้เขียนบทความสองบทชนมาพร้อมกันในบทความหนึ่งนั้นรุคคราโจมตีนโยบายการใช้ความรุนแรงและจารกรรมของ CPML ว่านโยบายนั้นจะไม่สามารถสร้างมวลชนและย่อมไม่สามารถที่จะจัดตั้ง

ชนชั้นกรรมาชีพได้อย่างจริงจัง เป็นแต่เพียงนโยบายเฉพาะหน้าอย่างเดียว ทั้งมิใช่การมองนโยบายในระยะยาว ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว รุคครากลัวว่าการกระทำของ CPML จะทำลายพรรค CPM ทั้ง ๆ ที่ CPM ได้ดำเนินการจัดตั้งชนชั้นกรรมาชีพได้อย่างค่อนข้างเหนียวแน่นแล้ว และได้ประสบความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาลให้รัฐบาลเบงกอล ภายใต้ระบบการเลือกตั้ง

บทความอีกฉบับหนึ่งเป็นบทความที่เป็นจุดเริ่มของการวิวาทะวิธีการผลิตภาคเกษตรของอินเดียในบทความนี้ รุคครามีจุดมุ่งหมายที่จะนำเอาการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตร อันเกิดจากการปฏิวัติเขียวมาวิเคราะห์ให้เห็นว่า ไม่สามารถจะเรียกภาคเกษตรของอินเดียว่าเป็น “กึ่งศักดินา” (Semi-feudal) ส่วนผู้ที่เข้าร่วมในการวิวาทะครั้งนี้ ที่สำคัญ ๆ แล้วมี 4 คน คือ *อัสโตก รุคครา* ที่เป็นศาสตราจารย์มหาวิทยาลัย *โจวส์ บานาจิ* ที่เป็นนักเคลื่อนไหวชั้นเยี่ยมของ CPM และ *ซัมซัว ฮาลวี* ชาวปากีสถาน ซึ่งเป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่ในอังกฤษ และ *อศศุทา พัทแนค* ซึ่งเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเคลลี

สิ่งที่พวกเขามีความเข้าใจร่วมกันระหว่าง 1960-70 ก็คือ โครงสร้างของการครองความเป็นใหญ่หรืออำนาจนั้นอยู่ในเมือง คือพันธมิตรระหว่างนายทุนผูกขาดกับเจ้าที่ดิน

แต่มีความขัดแย้งกันคือคำถามต่อไปนี้ หลังการแทรกแซงด้วยการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีทางด้านเกษตรของ “การปฏิวัติเขียว (Green Revolution)” ในภาคเกษตรของอินเดีย ทำให้ภาคเกษตรเป็นทุนนิยมหรือยัง? ระบบศักดินายังคงเป็นระบบหลักหรือรอง จุดเริ่ม

ก็นำไปสู่การวิจัยอย่างละเอียด มีการส่งนักวิชาการออกไปหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนในระดับ micro เพื่อที่ว่าภาคเกษตรของอินเดียนั้นเป็นทุนนิยมหรือยัง ผู้วิจัยพยายามตอบคำถามต่อไปนี้ (1) ภาคเกษตรมี Free Wage Labour หรือไม่? (2) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการผลิตในภาคเกษตรอย่างไรหรือไม่? (3) มีการสะสมทุนบ้างไหม (4) วิธีการดึงเอา surplus มาใช้ในการสะสมทุนนั้นกระทำโดยกระบวนการทุนนิยม คือเอาทุนและแรงงานมาประกอบกัน เพื่อทำการผลิตและก่อให้เกิด surplus? *

เพื่อหาว่าภาคเกษตรของอินเดียนั้นมีลักษณะ "กึ่งศักดินา" หรือไม่นั้น ได้พยายามหาว่ามีสิ่งต่อไปนี้หรือไม่ กล่าวคือการให้เงินอย่างชุกชิวการดึงเอาผลผลิตของแรงงานมาเป็นค่าเช่านา เนื่องจากที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่มีจำกัด มิใช่เพราะว่าประสิทธิภาพในการผลิตของที่ดินนั้น (Ground rent)

ผู้เข้าร่วมในการวิวาทะนี้ ได้พยายามนำเอาสถิติตัวเลขที่ได้จากการวิจัย มาประกอบในข้อถกเถียง เพื่อตอบปัญหาที่ว่าภาคเกษตรของอินเดียนั้นเป็นทุนนิยมหรือไม่? แต่ก็มีผู้พากษ์วิจารณ์ว่าการใช้แค่ตัวเลขเหล่านี้มีปัญหา อันนี้เข้าสู่การถกเถียงในค่าน Methodology เกี่ยวกับ Micro Study อย่างมาก และได้มีการเสนอว่าควรจะมีการศึกษาโดยนำเอาวิวัฒนาการในประวัติศาสตร์เข้ามาวิเคราะห์จึงจะเป็นมาร์กซิสต์แท้

ทั้งนั้นแนวการวิเคราะห์จึงหนีเหวออกจากการใช้ตัวเลขสถิติในระดับจุลภาค มาเป็นการถุแนวโน้มสำคัญ ๆ ในภาคเกษตรอินเดียนั้นในระดับมหภาค การวิเคราะห์เป็นแนวประวัติศาสตร์

ประเด็นของการวิวาทะ

ก่อนจะกล่าวต่อไปถึงผู้ร่วมวิวาทะว่ามีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องใดบ้าง จะวิเคราะห์ประเด็นที่มีความเห็นร่วมกันเสียก่อน

ประเด็นแรก พวกเขาเห็นร่วมกันว่า ทุนนิยมในอินเดียนั้นเกิดขึ้นโดยการแทรกแซงของจักรพรรดินิยมอังกฤษ โดยในระยะแรกเป็นทุนพาณิชย์

ประเด็นที่สอง ในยุคอาณานิคมนั้นไม่ค่อยจะมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเกษตรเท่าใด แม้ว่าด้านเกษตรของอินเดียนั้นจะถูกดึงเข้าร่วมในตลาดโลกแล้วก็ตาม

ในประเด็นที่สาม ในช่วงการพัฒนาของเศรษฐกิจทุนนิยมในลักษณะอาณานิคมนี้ จะเห็นระบบศักดินาคดค่าลงและเห็นการเติบโตขึ้นของชนชั้นชาวนาไร้อาณา นายทุน ตามแนวที่เสนองได้เขียนไว้เกี่ยวกับวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของรัสเซีย

ในที่สุดแล้วทุกคนเห็นว่าภาคเกษตรอินเดียนั้นทั้ง ปัจจัยที่เป็นระบบทุนนิยม และรูปแบบบางประการของระบบก่อนทุนนิยมก็ยังหลงเหลืออยู่ เช่น เทคโนโลยีที่ล้าหลัง การชุกชิวเก็บค่าเช่าคอกเบี้ยยังดำรงอยู่ ดังนั้นปัญหาก็คือ ทำไมทุนนิยมจึงไม่กวาดชัย สิ่งก่อนทุนนิยมไปเสียให้หมดสิ้น? มาร์กซ์เองนั้นได้กล่าวไว้ว่า ทุนนิยมเมื่อเกิดขึ้นมีพลังอันมหาศาลและจะกวาดชัย สิ่งก่อนทุนนิยม คำถามนี้ได้กลายมาเป็นหัวข้อใหม่ของการวิวาทะกันต่อไป

ในการวิวาทะที่เกิดขึ้นต่อมานั้น ได้ให้คำตอบ 4 ประการ ต่อคำถามที่กล่าวข้างต้นนี้

จะไม่ขอก้าวถึงความคิดหรือการให้คำตอบของแต่ละบุคคล แต่ขอก้าวถึงแนวความคิดแทนกัน

สำนักแรกเป็นสำนักกึ่งศักดินา ซึ่งมี 2 ประเด็นใหญ่ๆ ประเด็นแรก สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการแทรกแซงโดยจักรพรรดินิยม คือ การพัฒนาอย่างโหดร้ายของทุนพาณิชย์ และ ระบบเจ้าที่ดิน (Land-lordism) แต่ที่ลักษณะล้าหลังดำรงอยู่ได้ก็เพราะ พวกนายทุนพาณิชย์ และพวกเจ้าที่ดินเห็นว่าวิธีที่จะชูศรีคิมุตค่าส่วนเกินจากชาวนา-ชาวไร่ นั้นวิธีการเก่าง่ายตายกว่าวิธีการใหม่และประสบความสำเร็จมากกว่า รวมทั้งทุนพาณิชย์พยายามแสดงตัวให้เห็นว่าเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยในการผลิตเหมือนกัน แต่โดยแท้ที่จริงแล้ว ก็เป็นเพียงนายทุนเงินกู้ยืมรวมค้ำให้ชาวนากู้ แล้วก็เก็บกลับคืนหลังการเก็บเกี่ยวนั่นเอง กล่าวคือไม่ได้ลงทุนในการพัฒนาหรือไม่ได้พัฒนา (advance) การผลิตหรือเทคโนโลยีแต่อย่างใด ส่วนในประเด็นที่สองนั้น การที่ไม่เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างนายทุนชาวนา กับเจ้าที่ดินนั้นเป็นเพราะทั้งสองฝ่ายใช้วิธีการชูศรีคิมุตค่าส่วนเกินคล้ายคลึงกันกล่าวคือใช้ลักษณะแบบทุนนิยมและแบบศักดินาอันนิยมเก่า

สำนักที่สองเป็นสำนักวิถีการผลิตแบบอาณานิคม โดยส่วนใหญ่เป็นความคิดของ ฮัมซ้า อาลาวี เขาานิยามว่าวิถีการผลิตแบบอาณานิคมก็เป็นทุนนิยมด้วย แต่ก็เป็นทุนนิยมที่พิการ ซึ่งลักษณะหลักได้แก่การที่ชนบทกลายเป็นหน่วยการผลิตเพื่อการสะสมทุนของนายทุน แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในหน่วยการผลิตเหล่านั้นนายทุนและเจ้าที่ดินกลับมีอิทธิพลมากขึ้นจากการแทรกแซงของ

ทุนจักรพรรดินิยม ซึ่งความจริงแล้วระบบนี้ก็เป็นที่ลักษณะแบบทุนนิยม แต่ก็มีแตกต่างจากเมืองแม่ทุนนิยมตะวันตก

ในที่สุดแล้วก็อาจพิสูจน์ได้ว่าทั้ง 2 สำนักข้างต้นนี้ ได้อิทธิพลจากสำนัก คิคกลุ่ม "พึ่งพา" (Dependency) ที่มองสภาพเศรษฐกิจของอินเดียในรูปแบบโครงสร้างในระบบทุนนิยมโลก ซึ่งลักษณะนี้จะดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานไม่เปลี่ยนแปลงและไม่มีความหมายที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง

สำนักที่ 3 สำนัก Articulation (ปะทะ-ประสาน) ข้อเสนองานของสำนักนี้ไม่ค่อยแตกต่างไปมากนัก ประเด็นที่มีความแตกต่างก็ถือมีความเชื่อว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงได้ ในระยะเริ่มแรกการที่จักรพรรดินิยมแทรกแซงเข้ามา จะทำให้นายทุนเงินกู้และเจ้าของที่ดินมีอำนาจมากขึ้น แต่ในท้ายที่สุดพลวัตร (Dynamic) ของทุนนิยม จะครอบงำนายทุนเงินกู้และเจ้าที่ดิน

อย่างไรก็ตามนี่มิได้หมายความว่าอินเดียจะกลายเป็นสังคมทุนนิยมแบบที่เกิดขึ้นในยุโรป แต่อาจจะกลายเป็นแหล่งผู้ใช้แรงงานให้กับ ทุนนิยมโลก

สำนักที่ 4 เป็นสำนักทุนนิยมเริ่มแรก (EARLY CAPITALISM) เป็นการนำเสนอของ ไรส์ บานาจิตได้ไปอ่าน DAS KAPITAL ของมาร์กซ์ สตีในฉบับที่เพนกวินพิมพ์ขึ้นมาใหม่ Das Kapital ฉบับเพนกวินนี้แตกต่างจากฉบับอื่นที่พิมพ์มาแล้ว ในบทนำได้พิมพ์บทความที่ มาร์กซ์เขียนไว้ แต่มิได้พิมพ์มาก่อน ในบทความนี้มาร์กซ์ได้อธิบายถึงขั้นตอนการพัฒนาของทุนนิยม 2 ขั้นตอน ในขั้นตอนแรกทุนนิยมจะเป็นวิธีการผลิตที่ใช้เวลาช้านานมากเพื่อ

สร้างตัวมันเองขึ้นมา ระยะเวลาเป็นระยะที่เหนือ
ทุนนิยม ก่อตัวขึ้นเหนือระบบอื่น มาร์กซ์
เรียกว่า formal subsumption จะเห็นทุนพาณิชย์
เป็นลักษณะหลัก และลักษณะก่อนทุนนิยมดำรงอยู่
ร่วมในระบบการผลิตนี้ ที่สำคัญที่สุดเราจะเห็นว่า
มีการชู้ครีตส์ส่วนเกิน มีการแทรกแซงของทุนใน
ด้านระบบการผลิต แต่เราจะไม่เห็นความเปลี่ยนแปลง
ทางด้านสังคมของแรงงาน (คือไม่เห็น free
labour หรือแรงงานอิสระ คือลักษณะการชู้ครีตส์
ก่อนทุนนิยมยังคงดำรงอยู่) มีผู้วิจารณ์ว่าบานาจิ
แก้คำนี้ไว้เกินไปหน่อย แต่บานาจิเองก็เห็นว่าใน
ท้ายที่สุดทุนนิยมต้องมาอย่างแน่นอน และครอบงำ
อินเดียอย่างแน่นอนด้วยเช่นกัน

สรุปประเด็นต่าง ๆ ของการวิวาทะ

บานาจิชี้ให้เห็นความยุ่งยากในการที่ใช้คำว่า
วิธีการผลิตเพราะว่ามาร์กซ์เองใช้คำนี้ในสองความ
หมาย บางทีมาร์กซ์ใช้แทนคำว่า กระบวนการ
แรงงาน (Labour process) เหมือนกับว่าสองคำ
นี้มีความหมายเดียวกัน ในบางขณะมาร์กซ์ใช้คำว่า
วิธีการผลิต ในความหมายเดียวกับคำว่า โครง
สร้างสังคม (Social formation) โครงสร้างทาง
สังคมมีความหมายรวม ไม่เฉพาะแต่โครงสร้าง
เศรษฐกิจของระบบทั้งระบบเท่านั้น แต่หมายถึง
ลักษณะต่าง ๆ ของสังคมรวมทั้งความสัมพันธ์ทาง
การผลิต ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นเกี่ยวกับค้ำ
ยุคมการและอื่น ๆ ด้วย แม้ว่ากระบวนการแรงงาน
เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างทางสังคม แต่ใน
ประเทศเช่นอินเดีย มีกระบวนการแรงงานหลาย
ระบบ ความสัมพันธ์ในการใช้คำ วิธีการผลิต ก็ยังมี

มากขึ้นด้วย ผู้ร่วมในการวิวาทะแต่ละคนสามารถ
จะพิสูจน์หรือสนับสนุนข้อเสนองานของตนเอง โดย
การเลือกเห็นข้อมูลที่เหมาะสมจากตัวอย่างต่างๆ ที่
มีอยู่ในอินเดีย

ในระยะท้ายของการวิวาทะ มีการเน้นหนัก
ความหมายของวิธีการผลิต ไปในแนวกว้างคือ
ตามความหมายของโครงสร้างสังคม มีการ
วิเคราะห์แนวโน้มจากประวัติศาสตร์ ถึงกระนั้น
การวิวาทะก็ยังมุ่งเน้นปัจจัยเศรษฐกิจ และนี่เป็น
ตัวจำกัดความสำคัญของการวิวาทะ

ความสับสนที่เกี่ยวข้องเนื่องอีกประเด็นหนึ่งคือ
ผู้ร่วมวิวาทะให้ความสนใจภาคเกษตร กับวิธีการ
ผลิตในสังคมเกษตรของอินเดีย ละเลยที่จะวิเคราะห์
สิ่งสำคัญ 2 สิ่งคือ บทบาทรัฐและสาขาเศรษฐกิจ-
เมือง ทั้งสองตัวแปรนี้มีความสำคัญต่อสังคมอินเดีย
มาก เป็นที่น่าแปลกใจอย่างยิ่งที่ถูกละเลย ผล
กระทบที่สำคัญของจักรพรรดินิยมคือ ทำให้เกิด
รัฐที่มีอำนาจมากในอินเดีย นอกจากนี้อินเดียยังมี
สาขาเมืองที่กว้างขวางมากกว่าประเทศโลกที่สาม
อื่น ๆ

ในช่วงต้นๆของการวิวาทะได้มีการใช้ข้อมูล
สถิติมาประกอบการวิเคราะห์ในระยะหลัง ๆ การใช้
ข้อมูลสถิติของอินเดียค่อนข้างหายไป และการ
วิวาทะเน้นหนัก ไปในทางทฤษฎีและโต้เถียงกัน
เหมือนกันว่า อินเดียกำลังอยู่ในระยะการพัฒนาระ
ดับเดียวกับที่เกิดในยุโรป (เยอรมันและรัสเซีย)
ในสมัยปลายทศวรรษที่ 19 โดยใช้ช้อดเจียงของ
Lenin ในหนังสือ *The Development of
Capitalism in Russia* และ *Kautsky*
“Die Agrarfrage” (*The Agrarian
Question*) ในขณะเดียวกันผู้ร่วมวิวาทะก็ไม่

ยอมรับว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากพลวัตรภายในสังคมอินเดียเอง พวกเขาอ้างว่า จักรพรรดินิยมนำทุนนิยมมาสู่อินเดีย ดังนั้นจึงไม่ต้องมองหารากเหง้าทุนนิยมที่เกิดขึ้นภายในสังคมอินเดียเองนั้นมีหรือไม่ว่างไร

ข้อสรุปของการวิวาทะก็คือ ทุนนิยมที่เกิดขึ้นในอินเดียกำลังเกิดขึ้นในแนวเดียวกับที่เคยเกิดมาแล้วในยุโรป การสรุปแบบนี้ก็เท่ากับว่าพวกเขาหลีกเลี่ยงที่จะไม่วิเคราะห์ทฤษฎีการพัฒนาทุนนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของอินเดียเอง

เท่ากับว่าผู้วิวาทะพยายามประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนจากศักดินา ไปเป็นทุนนิยมกับประเทศอินเดีย พวกเขาไม่ยอมละทิ้งทฤษฎีไป เพราะทางเลือกที่เหลือคือต้องหันไปวิเคราะห์วิถีการผลิตแบบอาเซียที่มาร์กซ์กล่าวไว้แน่นอนก่อให้เกิดปัญหาเพราะว่ามาร์กซ์มิได้เขียนหรือมีความรู้เกี่ยวกับเอเชียมากเท่าที่เขารูจักยุโรป

แต่ควรจะมึหนทางที่จะวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของประเทศในเอเชีย โดยไม่ต้องกำหนดว่าสังคมนั้นจะต้องเป็นศักดินานิยม (feudalism) หรือไม่ก็วิถีการผลิตแบบเอเชีย

ยุทธวิธีทางการเมือง

ผู้ร่วมวิวาทะเป็นนักวิชาการไม่ใช่นักเคลื่อนไหว (political activist) ข้อสรุปใหญ่ทางค่านิยมยุทธวิธี คือการต่อต้านการใช้ยุทธวิธีรุนแรงใน

ชนบท ผู้ร่วมวิวาทะไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่าสังคมเป็นศักดินานิยม ทั้งนี้เพราะว่าถ้าเชื่อเช่นนั้นแล้วข้อสรุปทางค่านิยมยุทธวิธี ก็คือ กำจัดเจ้าที่ดินโดยวิธีการรุนแรง การรณรงค์ต่อต้านกลุ่มแนกเซดไลท์ มีผลเสียต่อพรรคคอมมิวนิสต์ของอินเดียกลุ่มมาร์กซิสต์ (CPM) โดยเฉพาะในขณะที่ยุทธวิธีเป็นรัฐบาลของรัฐเบงกอลตะวันตกอยู่

ผู้ร่วมวิวาทะเห็นพ้องกันว่า ศักดิ์ของสังคมคือนายทุน มิใช่ชนชั้นศักดินา อาจจะมึศักดินานิยมหลงเหลืออยู่ แต่ได้ขึ้นอยู่กับทุนนิยมไปแล้ว

ในระยะใกล้ ๆ กับที่การวิวาทะจะสิ้นสุดลง *อโศก รุคตรา* กล่าวว่าควรจะล้มเลิกวิวาทะ "วิถีการผลิต" เสีย เพราะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายมาก ไม่มีใครเข้าใจวิวาทะนี้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงควรหันกลับไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางชนชั้น

ในปี 2525 *อโศก รุคตรา* ตีพิมพ์หนังสือเล่มใหม่คือ **Terms of Trade and Class Relation** หนังสือเล่มนี้วิเคราะห์ชนชั้นที่มีอิทธิพลในเมืองและชนบทของอินเดีย

ผู้ร่วมวิวาทะอื่น ๆ หันไปสนใจการพัฒนาอุตสาหกรรมในอินเดีย และสาเหตุของการที่สาขาอุตสาหกรรมนี้มีได้ก้าวรุดหน้าไปไกลแต่มีแนวโน้มคงที่

หลังจากที่พรรคฝ่ายซ้ายของอินเดีย ไปเที่ยวต่างจังหวัดมาพักหนึ่ง กลับเข้ามาในกรุงซึ่งสบายกว่า●